ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – HISTORIA UNIVERSITATIS CAROLINAE PRAGENSIS
2022 Tomus LXII. Fasc. 2 Pag. 241–262

Třetí čítanka Husových drobných textů
Jana Nechutová a kolektiv, Mistr Jan Hus, učitel a kolega. Promoční promluvy M. Jana Husa, Brno 2021

Brněnský překladatelský kolektiv Ústavu klasických studií FF Masarykovy univerzity pod vedením prof. Jany Nechutové soustavně zpřístupňuje překlady prací Jana Husa a přibližuje je tak širší veřejnosti. Dosud vyšly tři svazečky – M. Jan Hus v polemice a za katedrou (2015), M. Jan Hus v polemice a v žaláři (2019) a aktuálně je prezentován Hus jako univerzitní učitel a přítel i oponent dalších mistrů. Všechny tři publikace spojuje nejen osoba samotného Husa, ale i jeho univerzitní působení a polemické nastavení, tedy obrana názorů, které zastával.

V prvním svazku,[1] vydaném k Husovu kulatému výročí, zpřístupnila Jana Nechutová a Jana Fuksová v českém překladu několik Husových kázání, polemik a promočních projevů. Před čtenáři se tak ukázal Hus nejen jako vzdělaný teolog, ale i jako vtipný člověk, který se věnoval svým studentům a dobře je znal.

Druhý svazek[2] předložil veřejnosti další Husovy polemiky, ale hlavně texty, které sepsal v kostnickém vězení, a také několik básnických skladeb k Husově poctě ze 16. století.

Třetí soubor[3] textů přináší všechny Husovy promoční promluvy (rekomendace), které se dochovaly a byly rozpoznány. Opakují se zde i ty, které byly vybrány již pro první svazek, a nyní byl jejich překlad revidován.

Kniha se skládá ze dvou částí: první třetinu tvoří úvodní studie autorského kolektivu, ostatek je edice 14 promluv, doplněná rejstříkem k citátům a bibliografiemi jak k úvodu, tak k edici. Výtvarný doprovod zpracovala Marie Filippová. Barevné kresby abstraktních kompozic vyplňují listy vložené mezi jednotlivé rekomendace. Mají dodat, podle slov autorky, čtenářům větší radost ze studia.

J. Nechutová v úvodu vysvětluje systém studia na středověké univerzitě, aby zasadila vydávané texty rekomendací do souvislostí. Popisuje průběh promocí a seznamuje s těmi studenty, o nichž Hus při promocích promlouval. Vyjadřuje se k obsahu těchto textů. Nad promočními promluvami se zamyslilo vedle J. Nechutové dalších pět autorů, o jejichž podílu se v úvodu také zmiňuje.

S Husem je spojováno 14 rekomendací, jen u 10 je však jeho autorství jisté. Většina promluv vznikla pro bakalářské determinace. Nevynikají originalitou skladby a jazyka, ale přibližují nám osobnost Husa stejně jako jeho studentů. V tom je velká cena těchto malých klenotů.

[1] Jana Nechutová – Jana Fuksová (edd.), *Mistr Jan Hus v polemice a za katedrou*, Brno 2015, 122 s. Srv. o něm zprávu v souborné recenzi *Literární sklizeň husovského jubilejního roku 2015*, AUC-HUCP 55/2, 2015, s. 133–145.

[2] Jana Nechutová – Jana Malá, *Mistr Jan Hus v polemice a v žaláři. Překlady, komentáře a poznámky*, Brno 2019, 184 s.

[3] Jana Nechutová a kolektiv, *Mistr Jan Hus, učitel a kolega. Promoční promluvy M. Jana Husa*, Masarykova univerzita, Brno 2021, 204 s. (Opera Facultatis philosophicae Universitatis Masarykianae, 508), ISBN 978-80-210-9796-4.

Helena Krmíčková rekapituluje historii textů rekomendací: připomíná jejich objevitele, problémy s identifikací a určením autorství. Dochází k dost skeptickému závěru, že žádný ze způsobů ověření Husova autorství nevede k jednoznačným výsledkům.

Libor Švanda analyzuje obvyklou strukturu rekomendací a jejich podobu v Husově případu. Vyhodnocení charakteru Husových rekomendací, jejich motivů a užitých autorit se částečně překrývá s úvahami další autorky. Také Petra Mutlová sleduje, jaké autority Hus citoval, ale věnuje se i dalším tématům: nastínila studijní plány a roli promočních promluv. Naznačuje rozdíly těchto řečí na jednotlivých fakultách. Pozornost věnuje i způsobu výuky latiny na středověkých univerzitách a speciálně v Praze. Uvažuje, jaké příručky byly používány a jak se v textech rekomendací odráží to penzum znalostí, které měli absolventi ovládat a při promoční disputaci na ně reagovat. Hus užil autority ze školní četby, a protože se jedná o knihy určené jen pro mírně pokročilé, uzavírá P. Mutlová, že úroveň latiny mezi pražskými studenty nebyla asi nijak vysoká, jak soudila už Anežka Vidmanová.

Druhým závěrem je zjištění, že ne všechny popisy postav studentů, historky a narážky na jejich vlastnosti musely nutně odrážet realitu. Některé moralizace nebo kritiky mají topický charakter, objevují se i v rekomendacích jiných autorů. Nejistá je argumentace ubytováním studentů společně s mistrem Husem, který tak mohl dobře znát jejich zvyky a vlastnosti. Tvrzení F. M. Bartoše, z nichž autorka vychází, nejsou v této otázce vždy spolehlivá.

Rozbor zdánlivě banálních záležitostí nicméně prozradil ledacos o pracovní metodě Husa i jiných mistrů, potvrdil zohledňování, pro koho je text psán a co se při různých příležitostech, jako byly promoce, očekávalo, že zazní.

Výuky na Karolině se týká také stať Lucie Mazalové, věnovaná aristotelské přírodní filozofii. V jedné z Husových rekomendací je narážka na teorii pohybu, proto se autorka vydala hledat stopy, jak se Aristotelova přírodní filozofie na univerzitách uplatnila, jaké postavení měla na univerzitě pražské a co z ní pojal do svých děl Jan Hus. Nalezené citace nedoprovázejí výklady o přírodních jevech, Hus ani většina jeho kolegů nebyli „přírodovědci“. Aristotelovy výroky jsou užívány v přeneseném smyslu, alegoricky, např. pro vysvětlení role protikladů nebo souvislosti mezi vzhledem a povahou člověka. Nicméně citací lze nalézt poměrně hodně a představují oblast, v níž bude možné badatelsky pokračovat.

Úvodní studie vydavatelů nejsou tedy určeny jen pro základní orientaci čtenáře v situaci, za níž vznikly texty zpřístupněné edicí, nýbrž přinášejí hlubší poznání některých stránek univerzitní výuky ve středověku. Navazují na výklady o fungování univerzit podané na několika místech Františkem Šmahelem a doplňují celkovou představu o průběhu přednášek v rámci akademického roku o cenné detaily především z oblasti latinské filologie a přírodní filozofie.

Ediční část zachovává přehlednou formu: v záhlaví každého textu se shrnují údaje o něm (atribuce a datace, rukopisné dochování, dosavadní edice a překlady), je charakterizován jejich obsah a jsou vysvětleny souvislosti textu a osob, kterých se týkají. Texty jsou překvapivě čtivé, svěží a vtipné. Opravují představu o středověké univerzitě jako společenství nudných scholastiků. Proto je tako knížečka, stejně jako dvě její předchůdkyně záslužným počinem brněnských odborníků.

Blanka Zilynská
doi: 10.14712/23365730.2023.10